

לפרשת תזריע ומצורע – תשע"ב

"כנגע נראה לי בבית"

דר' אביעזר וייס

איננו יודעים היום איך נראה נגע הצרעת לסוגיו השונים. המחלה המכונה "צרעת" בימינו איננה אותה צרעת שבתורה. לפיכך, התכנים המעשיים שאנחנו יכולים ללמוד מפרשיות "תזריע" ו"מצורע" מועטים מאד, אלא "דרוש וקבל שכר". השכר שאנו יכולים לקבל מעיון בפרטי שתי הפרשיות הוא התובנות הרוחניות שניתן להסיק מהאמור בכתוב, ובמעשה הברור שמתחייב מהן.

אני מבקש להתייחס לשני עניינים שבהתחברם יחד יש להם משמעות חשובה באשר לקיומנו כחברה במדינת ישראל.

א. המנהיג:

פרשת הנגעים פותחת במלים "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל הכוהן (ויקרא י"ג, ב)". כוונת הדברים כפשוטם ברורה: מיני נגעים בעור – שאת, ספחת או בהרת – אינם הופכים בהכרח לנגע צרעת. הם יכולים להיות נגעים טהורים. ואולם הנצי"ב בפירושו בעקבות הזוהר מעלה את הפסוק הראשון הזה אל מרום משמעותו החברתית: "אדם משמעו חשוב", אומר הנצי"ב, ופוסע כאן בעקבות פירושו לתחילת ספר ויקרא שפותח: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' (שם א', ב)". על פתיחה זו של ספר ויקרא אומר הנצי"ב ש"אדם" משמעו "אדם המעלה". ובכן, מדובר באדם חשוב, מנהיג. הוא יכול להיות רב, מנהיג מדיני, בעל עיתון או בעל ערוץ טלוויזיה או בעל אתר אינטרנט או כל אדם שיש לו חשיבות בעיני הבריות. אם כך, קובע הנצי"ב, יש לקרוא את הפסוק ב"טון" אחר: "אדם – כלומר אדם חשוב, מנהיג – כי יהיה בו שאת או ספחת או בהרת, אזי והיה בעור בשרו לנגע צרעת (העמק דבר, ויקרא י"ג, ב)". כלומר: המנהיג – בשונה מאדם פשוט-אינו נהנה מהאפשרות שנגעים בבשרו יישארו טהורים. עונש הצרעת בא, כידוע, על חטא לשון הרע. כשמנהיג חוטר בחטא זה – לא תהיה לו כפרה, והנגע יהפוך לצרעת. הנצי"ב ממשיך ומסביר שאין מדובר רק בעונש על לשון הרע. כשמנהיג חוטר בלשון הרע הוא חוטא מיניה וביה גם בחילול השם, ועל זה יש להענישו ולבזותו ולהוציאו מחוץ למחנה. הצרעת שבעורו תביא לכך שהוא יושפל, יוצא מחוץ למחנה, וממילא ירחק ממשרתו ויפגע שמו הטוב – וכך יענש במידה כנגד מידה על חילול השם.

במלים פשוטות: לשון הרע בפיו של אדם חשוב, בעל השפעה שדעתו נשמעת, הוא חילול השם. יש להפקיע את חשיבותו של "חשוב" זה ולהוציאו אל מחוץ למחנה.

ב. החברה:

כל תיאורי הנגעים שבפרשיות "תזריע" ו"מצורע" פותחות בסגנון אחד: "אדם כי יהא בעור בשרו שאת...", "נגע צרעת כי תהיה באדם...", "ובשר כי יהיה בעורו שחין..." וכיוצא בזה. מקרה אחד הינו יוצא דופן בסגנונו: "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם (ויקרא י"ד, ל"ד)". בכל התיאורים מוצג הנגע כאילו הוא התרחשות טבעית. פתאום הוא מתגלה באדם. אבל כשמדובר בצרעת הבית בארץ ישראל –

ברור ללא ספק שה' עצמו הוא שמביא את הנגע. בראיה נרחבת של הפסוק ניתן להבין אף שיתכן מצב שב"בית ארץ אחוזתנו", כלומר בבית הלאומי שלנו, בארצנו כולה – ייתן ה' צרעת. ונזכור עוד, שסופו של בית נגוע – להיחרב.

גם כאן נוכל להיעזר בפירוש הנצי"ב ולהפיק את המסקנה המתבקשת לגבי אורח החיים שדורש ה' מאיתנו לקיים בארץ ישראל. הנצי"ב מסביר שהתורה נוקטת לשון "ארץ כנען" כיוון ש"כנעני" משמעותו גם "סוחר".

במסחר, אומר הנצי"ב, שכיח מאד לשון הרע. הקב"ה מזהיר אותנו אפוא, שכאשר נגיע לארץ ונקיים בה כלכלה ענפה, לא כלכלת המדבר שמסתמכת על נסי המן ובארה של מרים, אלא כלכלה מודרנית שבה אנשים מתפרנסים זה מזה – יש בכוחו של לשון הרע להרוס את הבית. אנחנו נראה תחילה כמה אבנים שעולה בהם נגע. יתכן שניתן להחליף אבנים אלו ולהשאיר את הבית שלם. במשמעות הסמלית של הדברים: יתכן שנמצא שבתחומים שונים של חיינו התפשט לשון הרע כך שצריך לעקור בכוח את המפיצים אותו, ולהחליפם באחרים כדי שתיווצר תרבות של כבוד לאדם, תרבות שבה לא ילבינו פנים. בדק בית מתמיד כזה, והחלפה של החלקים הנגועים בלי לאות הם תנאי לכך שהנגע לא יתפשט. אבל יתכן, אם לא נבדוק את ביתנו בעקביות, שגם לאחר החלפת האבנים הנגועות נראה שהנגע חוזר ומבצבץ, חוזר ומתפשט. אז נדע שצריך לנתוץ את הבית כולו. לחסל את החלק הזה שבחברתנו. לסגור את העיתון הזה או את ערוץ הטלוויזיה הזה או את אתר האינטרנט הזה. להפסיק לתמוך בישיבה המסוימת, או באוניברסיטה המסוימת או בכל ציבור שמבזה אחרים. כי אם לא נעשה זאת – יתפשט הנגע בכל "בית ארץ אחוזתנו" ואז לא תהיה תקנה לחברתנו כולה, בהיותנו ערבים זה לזה, אלא להיחרב ולהינתץ ולהישרף – כפי שכבר קרה בעקבות לשון הרע בחורבן בית שני.

מנהיגות נקייה מלשון הרע וחברה שנזהרת מלתת ללשון הרע להתפשט כנגע בקרבה ומקיימת בדק בית מתמיד – הן הבסיס לחיים ארוכים בארץ אחוזתנו.